

sitt behof och sina tillgångar. Dessa känna många andra fullt lika väl, som pedagogerna nemligen i de samhällsklasser, hvilka sjelfve af erfarenhet känna skola och universitet. Dessutom är i min tanke pedagogiken såsom vetenskap en opålitlig organisatör. Ty den är en vetenskap utan egen vetenskaplig grund. Exempel på teoretiska skol-förslag finnas i mängd. Äfven vårt land har icke saknat ett sådant, som dock lyckligtvis lades ad acta. För instruerade och tänkande pedagogers erfarenhet bör deremot hysas respekt. Men der denna erfarenhet icke finnes, kan den också icke åberopas.

J. V. S. 10

159 STORARTADE SPEKULATIONER¹

Morgonbladet n:o 236, 10. X 1877

Inmutning af sjömalmer. Vid befaringen af landets smältverk åren 1873 och 1875, har jag varit i tillfälle att erfara hurusom inmutningsrättigheten af sjömalmer, i dess nuvarande utsträckning, snarare hämmar än befördrar utvecklingen af vår inhemska tackjernstillverkning och gifvit anledning till många och svåra missbruk. 20

Så t. ex. innehafva ägarene af ett redan 1858 raseradt smältverk sedan nämnde år fortfarande öfver 30 mil inmutad sjöyta och undandraga sig den föreskrifna årliga arbetskyldigheten, genom att hvartannat år omsätta mutsedlarne: s. k. malmspekulanter inmuta årligen stora sjöytor, icke för att upptaga och till smältverken försälja malm, utan för att vid tillfälle med god vinst försälja mutsedlarne till bruksägare och bruksanläggare; mutsedlarne cirkulera från hand till hand, som värdepapper och hvarken bergsstyrelsen eller jordägaren kunna veta hvem eller hvilka personer som egentligen innehafva rättigheten till malmtägt. En sådan malmspekulant försålde nyligen till en bruksägare inmutningsrättigheten till en större sjö för 3 000 mark, d. v. s. med en vinst som flere hundra gånger öfverstiger lösen (5 mark 20 penni) för mutsedeln. Genom att hvartannat år ombyta mutsedel mot en afgift af 5 mark 20 penni och några mark för intyg öfver arealen, kan en huru stor sjöyta som helst innehafvas, utan att någon malmtägt äger rum, eller andra utgifter äro nödiga. 30

Det af landets största jernverk, som ifrån 1858 till 1874 försmält 5 200 000 centner sjömalms har under samma tid innehaft endast 6,5 kvadratmil sjöyta, ett annat verk, som under samma tid förbrukat endast 1 800 000 centner eller mellan 3 400 000 centner mindre, har under samma period deremot inmutat en sammanlagd sjöyta af 1 261 40

¹ Herr Bergmästar Furuhjelm har haft godheten årligen tillsända mig ett exemplar af »Öfvermasmästareberättelse», senast den för år 1875. Jag har egt tillfälle att enskildt härför uttrycka min tacksamhet och begagnar tillfället nu göra det offentligen. Redan de i berättelserna meddelade data för bruksnäringen i landet äro för hvar och en, som intresserar sig för dess ekonomiska förkofran, en välkommen undervisning. Men författaren ökar dennas värde genom den lärorika kritik, med hvilken han beledsagar desamma. Jag känner icke, om någon åtgärd är vidtagen, för att bringa berättelsen till herrar bruksegares kännedom. Men skada vore det, såvidt jag förmår bedöma, om denna kritik öfver förfarandet vid smältning och smide m. m. skulle förblifvit för dem okänd. Medan i tidigare årgångar driften vid de flesta bruk, hvarje för sig, med stor öppenhet blifvit bedömd, innehåller den nu föreliggande under rubrik »strödda meddelanden» endast mera allmänna betraktelser. Utförligast behandlas *Blästerprocessen*, namnet för vår ursprungliga jernproduktion i s. k. harkhyttor. 50

kvadratmil eller omkring 56 procent af hela under åren 1858–1874 inmutade sjöytan (omkring 2 260 kvadratmil) i landet samt vissa år inmutat öfver 200 kvadratmil sjöyta.

Ett annat jernverk som årligen förbrukat blott 12 000 centner sjömalm, har efterhand inmutat 40 kvadratmil sjöyta, belägen delvis på så långt afstånd ifrån bruket, att någon malmtransport omöjligen kan komma i fråga.

10 Så storartade inmutningar likna sig till monopolisering, utan att någonting under 20 år blifvit tillgjordt för en ökad jernstillverkning och måste slutligen motverka anläggningen af nya jernverk.

Jag vågar tro att en inskränkning af inmutningsrättigheten icke skulle skada jernstillverkningens utveckling utan tvertom vara gagnelig.

10 Ifall inmutningsrättigheten till sjömalmer inskränkes till personer, hvilka kunna styrka att de *verkeligen på ett eller annat sätt tillgodogöra malmen*, så vinnes ju egentliga ändamålet med den af Kronan till enskilde afstädda regalrätten, hvilken hvad sjömalmer beträffar icke tillika kan afse uppmuntran till och lättnad vid malmetning, såsom fallet är med bergmalmer, utan blott möjligheten att, För öfrigt är den i mutsedlarne uppgifna sjöytan i de flesta fall ansenligt större än den, som i verkligheten förefinnes i landet, så t. ex. uppgifves hela år 1867
20 inmutade sjöytan, till omkring 400 kvadratmil eller 30 procent större än landets hela sjöyta (utom Ladoga andelen.)

År 1869 uppgifves sjömalmsinmutningarne till 230 kvadratmil sjöyta, hvaraf ett enda bolag inmutat 200 kvadratmil eller 90 procent, hufvudsakligen belägen inom S:t Michels och Kuopio län, ehuru dessa läns sammanlaggda sjöyta icke torde öfverstiga 123 kvadratmil eller nära 80 procent mindre än den af bolaget inmutade yta; om äfven hälften genast afprutas, så skulle dock nämnde bolag inmutat öfver 80 procent af tvenne af våra vattenrikaste läns sjöyta!! – Så stora
30 skiljaktigheter emellan den inmutade och verkliga sjöytan hafva utan tvifvel i sin mån bidragit till oriktiga åsigter om malmförråderna i våra sjöar.

Malmhalten i sjöarne. Ehuru hvarken malmhalten i sjöarne eller den tid som erfordras att regenerera sjömalm, är känd, så kunde man likväl bilda sig ett ungefärligt omdöme om malmmassan vid ett antaget minimum af mäktighet och utsträckning, som malmlagren böra hafva, för att anses arbetsvärda, ty om ytan af en sjö är t. ex. 100 kvadratfot och endast 1 procent af denna yta är malmförande, så skulle den malmförande ytan t. ex. bilda en ring längs sjöstranden af endast 0,3
40 decimaltums bredd; antages vidare malmlagrets tjocklek på denna reducerade yta till blott 1 decimaltum och 1 kubikfot sjömalm väga 0,8 centner, så skulle hela i denna sjö befintliga malmmassa utgöra 0,08 centner – en kvadratmil sjöyta skulle då innehålla 1 036 800 centner malm och den ofvanföre omnämnda 200 kvadratmil inmutade sjöyta, öfver 200 millioner centner malm, eller, ifall man icke ens ville medgifva 1 procent malmförande yta, utan blott 0,1 procent, så skulle i alla fall förefinnas öfver 20 millioner centner malm, d. v. s. tvåhundra gånger mera än oftanämnde bolag under 20 år årligen förbrukat!

50 Af ofvanstående beräkningar framgår att inmutningarne antingen äro öfverdrifvet stora eller att desamme till större delen varit olagliga, d. v. s. att sjöar, hvilka icke äro malmförande och således icke äro föremål för inmutning, likväl inmutats; det förra alternativet är antagligare, hvilken allt ännu i landet bedrifves på gammalt jernförödande sätt. Den glädjande notisen meddelas, att egaren till Porsas-koski bruk, herr Husgafvel, gjort lyckade försök att förbättra metoden.

Sjelf har förf. genom korrespondens med utmärkta fackmän i Frankrike sökt upplysning om ett liknande förfarande derstädes att af malmen omedelbart vinna smidesjern. Af intresse äro äfven meddelandena angående utsigten att tillgodogöra uttjenta skenor från våra jernvägar. Såväl dessa som många andra i berättelsen förekommande upplysningar synas väl förtjenta af Styrelsens uppmärksamhet.

Ett slående exempel är den i texten meddelade berättelsen. Det förefaller nära otroligt, att ett dylikt inmutningssystem kunnat bedrivas, utan att någon vederbörande synes haft reda derpå. Mutsedlarne torde väl utfärdas af Bergmästaren (nb. författaren är Öfvermasmästare), som nog lärer hållit på laga form, men icke synes haft tillfälle öfverräkna, om landets tusen sjöar räckt till eller icke. Man har svårt att säga, om den allvarliga eller den komiska sidan af saken är den öfvervägande. I båda hänseenden förtjenar den att blifva allmänare känd – och såsom man bör hoppas, att vinna snar och kraftig rättelse.

J. V. S.

160 YTTTRANDEN VID LANTDAGEN 13.X 1877

Protokoll fördt hos Finlands ridderskap och adel

Herr *Snellman*, J. V.: Då det blifvit föreslaget att, emedan censur i landet gäller, också rättighet till eftertryck skulle gälla, så förefaller mig denna konklusion liknande den, att emedan en författare i ett afseende är rättslös, skall han vara det äfven i andra afseenden, eller om censuren tager af honom en del af hans egendom, skall enhvar ega rättighet att taga bort resten. En sådan konklusion är minst sagdt förvånande. Hvad åter angår fordran, att en skriftställare eller konstnär skall låta inregistrera sitt arbete i någon byrå, för att det må erkännas vara hans egendom, förefaller mig också detta yrkande mycket förunderligt i vårt land. Man vill här förelägga en författare ett vilkor för eganderätt till hans arbete och för denna rätts erkännande, hvilket icke i något annat land är honom föreskrifvet. Man anser väl rikedomerna på författare i landet vara så stor, att man icke kan hålla reda på, hvem som är författare eller icke författare till ett arbete, om icke en byrå inregistrerar dem. Öfverhufvud tillhör detta yrkande också den klass af yrkanden i denna fråga, som vittnar om ett oändligt nit att taga ifrån författare och konstnärer deras rättigheter, åtminstone att kringskära dessa, så mycket man kan. Det synes deremot vara ganska ondt om yrkanden, som skulle visa att man anser både litteraturen och konsten i detta land behöfva uppmuntran mer än kanske i något annat land i Europa. Främst förefaller det mig åtminstone högst förunderligt, huru en konstnär skall kunna inregistrera sitt arbete i en byrå, huru målare t. ex. skola inregistrera sina taflor, utan att lemna en dublett eller kopia deraf. Jag vet icke, om herrar konstnärer kunna hitta på något sätt att rubricera en tafla, för att den må kunna inregistreras. Äfven detta yrkande anser jag för min del därför vara lika förkastligt som det förra, och hoppas att intetdera skall lägga hinder i vägen för att våra få och fattiga författare måtte vinna något slag skydd för sin egendom, hvilket de för närvarande sakna.

Herr *Snellman*, J. V.: Hvad i detta momenter af § 3 föreslås, anser jag vara utaf den beskaffenhet, hvilken jag tagit mig friheten en gång förut i dag karakterisera, utvisande nemligen att man är mycket mån om att